

UDC 336.71.078.3

NBU'S INFLUENCE ON ECONOMIC GROWTH THROUGH BANK CAPITAL REGULATIONS

L. Sus, Yu. Sus, M. Sapatsinsky, S. Cherepansky

Article info

Received
29.06.2020

Accepted
19.08.2020

Polissia
National
University
7, Saryi Blvd,
Zhytomyr,
10008, Ukraine

E-mail:
[Lsus4462@
gmail.com](mailto:Lsus4462@gmail.com);
[Yura4462@
gmail.com](mailto:Yura4462@gmail.com)

Sus, L., Sus, Yu., Sapatsinsky, M., Cherepansky, S. (2020). NBU's influence on economic growth through bank capital regulations. Scientific Horizons, 08 (93), 47–56. doi: 10.33249/2663-2144-2020-93-8-47-56.

In crisis situations, stable and efficient functioning of banking institutions is a necessary condition for country's economic growth. Capitalization is one of the important factors that creates a positive impact of the domestic banking system on economic development. The purpose of the study is to substantiate the patterns and differences in the strength and nature of the impact of capital adequacy requirements on the financial and economic development of countries. The key tasks include: research of capitalization indicators of the banking system of Ukraine; identification of the impact of bank capital adequacy on the financial and economic development of individual European countries and other highly developed countries. The research methods were: theoretical - study of foreign and domestic scientific literature, materials and publications, and empirical - measurement, comparison, grouping, rating, correlation and regression analysis. The article analyzes the essence of the concept of "bank capital" and identifies the peculiarities of its formation. The dynamics of equity and authorized capital of Ukrainian banks in recent years has been studied and the capitalization indicators of the banking system have been calculated. The structure of bank capital in terms of banking groups is presented. The share of equity of the largest banks in the banking system of Ukraine is calculated. The banks were grouped by the amount of capital in order to identify those banking institutions that need further additional capitalization. Prospects for the development of sources of growth of bank capital of state, foreign and private banks of Ukraine are analyzed and evaluated. The economic standards of the NBU (size of regulatory capital, adequacy of regulatory capital, adequacy of fixed capital) are characterized and the dynamics of regulatory capital indicators is presented. The rating of banks in Ukraine according to the highest and lowest indicator of regulatory capital adequacy is built. The results of the correlation between the capital of the banking system and the financial and economic indicators of development of a number of European and other highly developed countries are presented. The regularities and differences of the influence of banks' capital adequacy on the financial and economic development of countries using the method of correlation-regression analysis are characterized. Prospects for further research in this area are the improvement of existing or development of new economic and mathematical models to determine the forecast indicators of financial and economic development of the country when changing the supervisory requirements for capital adequacy of banks.

Key words: bank, capitalization, economic standard, regulatory capital, banking system, financial and economic development.

**РЕАЛІЗАЦІЯ ВПЛИВУ НБУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ
ЧЕРЕЗ НОРМАТИВИ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ**

Л. Сус, Ю. Сус, М. Сапацінський, С. Черепанський

Поліський національний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

В умовах кризових ситуацій стабільне та ефективне функціонування банківських установ – це необхідна умова економічного зростання країни. Саме капіталізація є одним із важливих факторів, який створює позитивний вплив вітчизняної банківської системи на розвиток економіки. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні закономірностей та відмінностей сили та характеру впливу вимог щодо адекватності капіталу на фінансово-економічний розвиток країн. До ключових завдань віднесено: дослідження показників капіталізації банківської системи України; ідентифікацію впливу адекватності капіталу банків на фінансово-економічний розвиток окремих європейських країн та інших високорозвинених країн світу. Методами дослідження стали: теоретичні – вивчення зарубіжної та вітчизняної наукової літератури, матеріалів та публікацій та емпіричні – вимірювання, порівняння, групування, рейтинг, кореляційно-регресійний аналіз. У статті проаналізовано сутність поняття «банківський капітал» та визначено особливості його формування. Досліджено динаміку власного та статутного капіталу банків України протягом останніх років та розраховано показники капіталізації банківської системи. Представлено структуру банківського капіталу у розрізі банківських груп. Розраховано частку власного капіталу найбільших банків у банківській системі України. Проведено групування банків за розміром капіталу з метою виокремлення тих банківських установ, яким необхідна подальша докапіталізація. Проаналізовано й оцінено перспективи розвитку джерел зростання банківського капіталу державних, іноземних та приватних банків України. Охарактеризовано економічні нормативи НБУ (розмір регулятивного капіталу, адекватність регулятивного капіталу, достатність основного капіталу) та представлено динаміку показників регулятивного капіталу. Побудовано рейтинг банків в Україні за найвищим та найнижчим показниками адекватності регулятивного капіталу. Представлено результати кореляційного зв'язку між капіталом банківської системи та фінансово-економічними показниками розвитку низки європейських та інших високорозвинених країн світу. Охарактеризовано закономірності та відмінності впливу адекватності капіталу банків на фінансово-економічний розвиток країн з використанням методу кореляційно-регресійного аналізу. Перспективами подальших досліджень у даному науковому напрямі є удосконалення існуючих або ж розробка нових економіко-математичних моделей для визначення прогностичних показників фінансово-економічного розвитку країни при зміні наглядних вимог до адекватності капіталу банків.

Ключові слова: банк, капіталізація, економічний норматив, регулятивний капітал, банківська система, фінансово-економічний розвиток.

Вступ

Діяльність банків передбачає наявність різноманітних ризиків, які несуть у собі негативні наслідки для функціонування банківської системи та економічного зростання країни в цілому. Ризики, які властиві банківській діяльності і є похідними від виду банківських операцій, можуть призвести до значних фінансових втрат, що може стати причиною банкрутства банків. А без посилення капіталізації вітчизняних банків оминати цього неможливо. У відповідності до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів було розроблено Інструкцію “Про порядок регулювання діяльності банків” (*Natsionalnyi bank*

Ukrainy, 2001). З метою забезпечення рівноваги банківської системи країни та стабільності діяльності банків розроблені економічні нормативи НБУ, які застосовуються для запобігання ризикам втрати банківського капіталу та неправильному розподілу банківських ресурсів. Ефективне регулювання банківським капіталом повинно сприяти якнайшвидшому поверненню довіри населення до банківської системи. Своєчасне виявлення внутрішніх проблем банків, оцінка, та ефективне управління ними є фундаментальними умовами успішного виходу з кризових ситуацій та підвищення стійкості банківської системи в цілому.

Визначення та аналіз основних тенденцій

капіталізації банківської системи є об'єктом праць багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, теоретичне підґрунтя сутності адекватності банківського капіталу формували американські економісти, порівнюючи та поєднуючи поняття «ризик» та «адекватності капіталу» у відповідності до портфельної теорії, що, на переконання науковців, дасть можливість виміряти адекватність капіталу так, щоби результати могли використати менеджери, страховики та регулятори (Maisel & Jacobson, 1978). Польські вчені у науковій роботі «Еволюція коефіцієнту адекватності капіталу» вивчають оптимальність капіталу банків та ефективність управління ним, наголошуючи, що значення цього коефіцієнта не може бути нижчим за 8 % (Bialas & Solek, 2010).

Зокрема, вітчизняні науковці вивчали особливості капіталізації банківської системи в Україні (Gudzevich, 2016; Pasichnik, 2018; Sova, 2019). С. Науменкова та С. Міщенко аналізували динаміку нормативу адекватності регулятивного капіталу та наміри НБУ щодо впровадження нових вимог до капіталу у найближчі роки. Науковим доробком авторів є систематизація на макро- та мікрорівнях стратегічних напрямів нарощення капітальної бази банків в Україні із врахуванням Базельських стандартів (Mischenko, 2013; Naumenkova, 2015). В. Кремень у своїх працях вивчала сутність концепції адекватності банківського капіталу та її значущість з позиції впливу на фінансово-економічний розвиток країни. Автором охарактеризовано закономірності та відмінності впливу адекватності капіталу на фінансово-економічний розвиток країн світу (Kremen, 2018).

Зважаючи на всі напрацювання в даній галузі, потрібно зауважити, що банківська криза в Україні 2014–2017 рр. (згідно з оцінками НБУ загальні втрати економіки від кризи в цілому становлять 38 % ВВП) (Dieieva, 2015) спровокувала потребу у більш ґрунтовному підході до удосконалення регулювання діяльності комерційних банків Національним Банком України відповідно до міжнародних стандартів, зокрема це стосується і підвищення дієвості економічних нормативів капіталу.

Матеріали та методи

У процесі дослідження було використано комплекс теоретичних й емпіричних методів. Теоретичні методи базувалися на вивченні

зарубіжної та вітчизняної наукової літератури, матеріалів та публікацій з питань капіталізації банківської системи. Емпіричні методи дослідження використовувалися для оцінки рівня капіталізації банківської системи, зокрема такі його прийоми як вимірювання та порівняння (зіставлення даних у часі, порівняння з нормативом та з іншими країнами світу), групування (для ідентифікації груп банків за розміром власного капіталу), рейтинг (для виокремлення банків із найбільшим та найменшим розміром регулятивного капіталу). Для встановлення тісноти зв'язку між банківською капіталізацією та фінансово-економічними показниками розвитку країни застосовувався один із статистико-математичних методів – кореляційно-регресійний аналіз.

Мета дослідження полягає у визначенні рівня капіталізації банківського сектору та виявлення його впливу на фінансово-економічний розвиток держави на прикладі високорозвинених країн світу. Результати дозволять охарактеризувати закономірності та відмінності впливу адекватності капіталу банківського сектору на фінансово-економічний розвиток країни.

Результати досліджень та обговорення

Фундаментом надійної та тривалої роботи будь-якого банку є його капітал. Нестабільність української економіки, що супроводжується інфляційними процесами, які збільшують номінальну вартість активів і пасивів банку та, водночас, зменшують реальну вартість його капіталу, об'єктивно породжує потребу реалізації заходів щодо збільшення рівня банківської капіталізації. Даний напрям має бути ключовим питанням у стратегії формування стабільної банківської системи України.

Особливої актуальності проблема забезпечення належного рівня капіталізації банків набула під час світової банківської кризи 2007–2008 рр. Саме в цей час найгостріше постала необхідність належного забезпечення банків так званою “подушкою безпеки” (Mishchenko, 2013). Низька капіталізація банківської системи України протягом довгого часу не давала змоги сформувати умови для забезпечення належного рівня покриття ризиків банківської діяльності та істотно обмежувала можливості банків розширювати інноваційний асортимент фінансових продуктів і послуг, що спричинило високу вартість ведення банківського бізнесу.

Недостатній рівень капіталізації українських банків є однією з причин їхньої низької конкурентоспроможності на світовому ринку.

Проведений аналіз свідчить про значні зміни показників капіталізації банківської системи України в період 2013–2019 рр. (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка показників капіталізації банківської системи України у 2013–2019 рр.

Показники	Роки						
	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20
ВВП, млрд грн	1 465,2	1 586,9	1 988,5	2 385,4	2 983,9	3 560,6	3 974,6
Темп росту ВВП, %	104,3	108,3	125,3	120,0	125,1	119,3	111,6
Власний капітал (ВК), млрд грн	192,6	148,1	94,9	116,4	157,4	145,7	199,9
Темпи росту ВК, %	113,2	76,9	64,1	122,7	135,2	92,6	137,2
Частка ВК у ВВП, %	13,1	9,3	4,8	4,9	5,3	4,1	5,0
Статутний капітал (СК), млрд грн	184,0	179,2	212,9	311,7	488,2	467,4	468,7
Частка СК у ВК, %	95,5	121,0	224,3	267,8	310,3	320,7	234,4

Джерело: розраховано за даними Національного банку України.

Встановлено, що власний капітал упродовж 2014–2015 рр. зменшився вдвічі з 192,6 млрд грн до 94,9 млрд грн, що зумовлено процесом очищення банківської системи та закриттям низки банківських установ. Починаючи з 2016 р., спостерігається збільшення темпів росту власного капіталу банків України. Станом на 01.01.20 р. цей показник досяг рівня 2014 р. і становить 199,9 млрд грн.

Існують різні індикатори рівня капіталізації банківського сектору, одним із них є відношення сукупного банківського капіталу до валового внутрішнього продукту (ВВП). Для того щоб відбулося збільшення рівня капіталізації,

потрібно, щоб капітал банківської системи зростав швидше, ніж ВВП у країні.

Значення частки власного капіталу банків України у ВВП упродовж 2014–2020 рр. суттєво змінилося. Власний капітал банківської системи України на початку банківської кризи становив 13,1 % від (ВВП). Необхідно також зазначити, що в період 2008–2013 рр. цей показник був в межах 12 %, а починаючи з 2016 р. – не перевищує 5,3 %. Водночас, позитивним фактом є те, що після «великого банківського очищення» (2014–2016 рр.) темпи зростання власного капіталу банків випереджали темпи зростання ВВП, виключенням став лише 2018 р. (рис. 1).

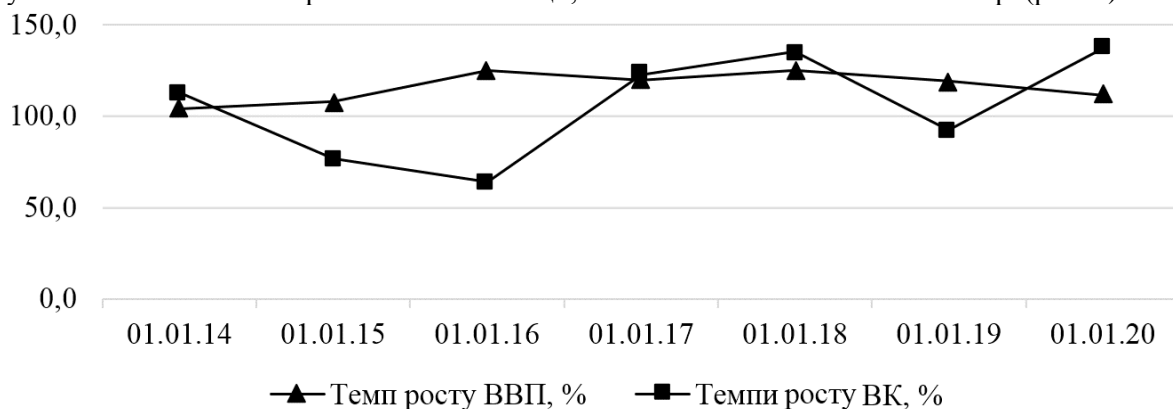

Рис. 1. Показники росту ВВП та власного капіталу банківського сектору у 2013–2019 рр.

Джерело: розраховано за даними Національного банку України.

Крім того, у більшості банків нарощування власного капіталу відбувалося, насамперед, за рахунок зовнішніх джерел – збільшення

статутного капіталу. Водночас основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу банку є «нерозподілений» прибуток. Важливим є те, що

дане джерело збільшення капіталу є найдешевшим і не становить потенційної загрози інтересам акціонерів. Проте, слід підкреслити зростання значимості саме статутного капіталу у формуванні балансового власного капіталу банків України. Так, за даними станом на 01.01.2014 р. цей показник становив 95,5 %, тоді як станом на початок 2020 р. статутний капітал практично в 4,7 рази перевищує розмір власного капіталу, що пояснюється політикою НБУ щодо змін у струк-

турі власного капіталу в банківській системі та зумовлено рекордними збитками банків України.

Розглянемо найбільші банки України за розміром та часткою капіталу (рис. 2). На початок 2020 р. 70 % капіталу банківської системи сконцентровано в 10 банківських установах, а 30 % – в інших 65 банків. Найвищий розмір власного капіталу в Приватбанку – 54528,93 млн грн, що складає більше 30 % загального банківського капіталу.

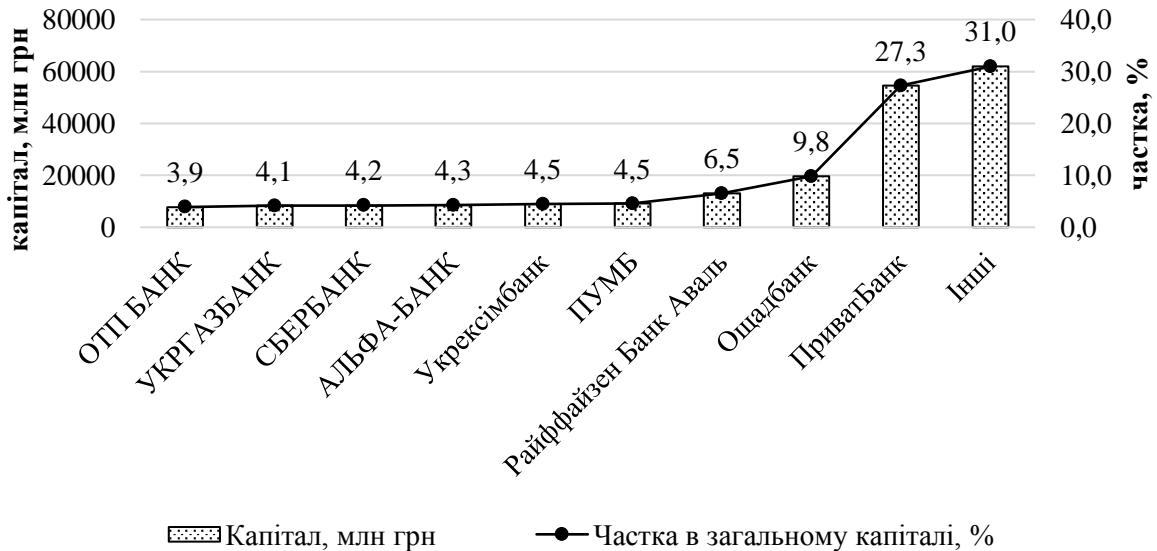

Рис. 2. Найбільші банки України за розміром власного капіталу станом на 01.01.2020 р. Джерело: складено за даними національного банку України.

За банківськими установами власний капітал акумульовано вкрай нерівномірно. Станом на 01.01.2020 р. безумовним лідером за розміром

власного капіталу є група державних банків – 91,5 млрд грн, або 45,77 % власного капіталу банківської системи України (рис. 3).

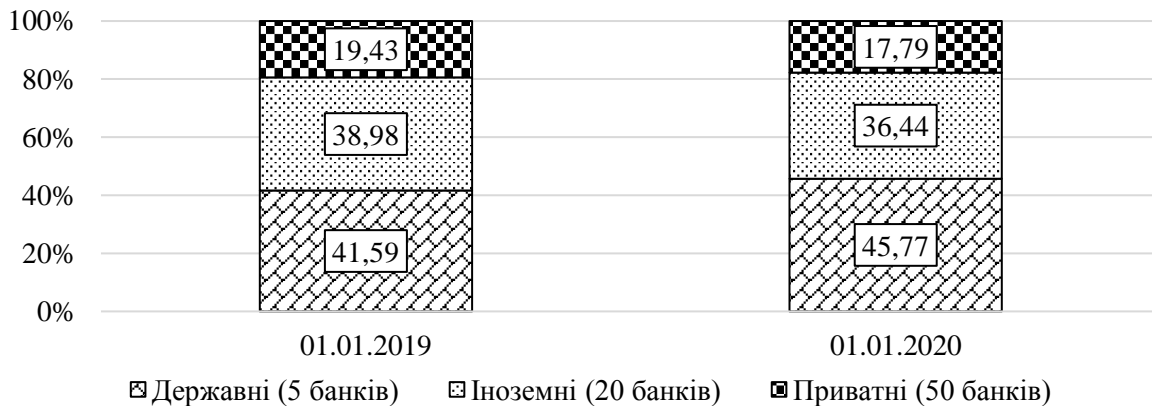

Рис. 3. Частка власного капіталу у розрізі груп банків в Україні

Джерело: складено за даними національного банку України.

Варто зазначити, що до кінця 2015 р. концентрація власного капіталу у представленій групі банків була значно меншою і становила лише 20–30 %. Причиною такого стрімкого росту

став факт націоналізації Приватбанку. Характерною особливістю капіталізації банківської системи України з 2016 р. було нарощення капіталу банками з іноземним

капіталом. Вимоги Національного банку щодо докапіталізації на 2017–2019 рр. є такими що іноземним банкам, які входять в іноземні групи, простіше підтвердити джерело походження грошей, ніж українським акціонерам. Тому збільшення статутного капіталу з початку 2016 р. за групою іноземних банків становило 50 млрд грн, а на решту банків припало 15 млрд грн (Gudzevich, 2016). Зауважимо, що з 2019 р. спостерігається тенденція до зменшення частки капіталу банків з іноземним капіталом з 38,98 % до 36,44 %, а частка капіталу державних банків продовжує зростати.

Нині вкрай актуальним є питання щодо часткового виходу держави з банківського капіталу. Реалізація норм Закон України «Про

особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава» від 15.03.2012 р. надає можливість повернути кошти до Державного бюджету України, що спрямовані раніше державою на участь у капіталізації банків.

У табл. 2 згруповано банківські установи за величиною капіталу. Враховуючи, що НБУ передбачає подальше поетапне нарощення капіталу банків до 500 млн грн з 11 липня 2024 року, нами виокремлено 3 групи банків за розміром власного капіталу (малий, достатній, високий). Метою даного групування є розмежування банків за величиною капіталу та визначення частки банків, в яких існує першочергова потреба у збільшенні капіталу.

Таблиця 2. Поділ банків України за величиною власного капіталу станом на 01.01.2020 р.

Банки	Власний капітал						
	всього, од	малий менше 500 млн грн		достатній 500-3000 млн грн		високий більше 3000 млн грн	
		од.	%	од.	%	од.	%
Державні банки	5	1	20,0	0	0,0	4	80,0
Банки іноземних банківських груп	20	6	30,0	8	40,0	6	30,0
Банки з приватним капіталом	50	37	74,0	11	22,0	2	4,0
Разом	75	44	58,7	19	25,3	12	16,0

Джерело: складено за даними національного банку України.

Станом на початок 2020 р. у структурі банківської системи України за критерієм обсягу капіталу 44 банківські установи мають капітал менше 500 млн грн, що становить 58,7 % від загальної кількості банків. Це означає, що у найближчі три роки ці установи мають прийняти рішення про докапіталізацію або ж припинення своєї діяльності. Частка малих банків у групі державних становить 20 % (1 банк), у групі з іноземним капіталом – 30 % (6 банків), а в групі з приватним українським капіталом – 74 % (37 банків). Зауважимо, що 31 банківська установа має достатній та високий розмір власного капіталу. А саме: 19 банків мають розмір капіталу до 3000 млн грн (в т. ч. банки з іноземним капіталом – 8 установ, що становить 40 % банківської системи, а з приватним капіталом – 11 установ та 22 %, відповідно); 12 банків мають розмір капіталу понад 3000 млн грн. (в т. ч. банки з іноземним капіталом – 6 установ, що становить 30 % банківської системи, а з приватним капіталом – 2 установи та 4 %,

відповідно). Проведене групування підтверджує вкрай складну ситуація для банків з приватним капіталом. Тому в період до 2024 р. у банківській системі і надалі може спостерігатися тенденція на зменшення кількості банків, у зв'язку з невиконанням економічних нормативів капіталу НБУ.

Регулятивний капітал (Н1) є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе у процесі своєї діяльності, забезпечення захисту інтересів вкладників, фінансової стійкості і стабільності діяльності банків (Natsionalnyi bank Ukrainy, 2001).

З метою якісної оцінки капіталу окремих банків і банківської системи в цілому на особливу увагу заслуговує аналіз і моніторинг показника достатності капіталу. Визначення достатності капіталу банку є ключовим не лише для оцінки ефективності функціонування окремо взятої банківської установи, а й для визначення надійності всієї банківської системи (Mischenko, 2013).

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку (*Natsionalnyi bank Ukrainy*. 2001).

Регулятивний капітал до 2013 р. мав тенденцію до зростання, проте з 2014 р.

спостерігаємо його зменшення, що було зумовлено як суттєвим зменшенням кількості банківських установ, так і недостатньою капіталізацією банків. В період 2014–2020 рр. регулятивний капітал зменшився на 54,7 млрд грн (з 205,0 млрд грн до 150,3 млрд грн., відповідно), що складає 26,7 %. Стрімке зменшення регулятивного капіталу в банківській системі України протягом 2014–2016 рр. років зумовило зменшення показника достатності капіталу (Н2). Проте, цей показник протягом усього аналізованого періоду перевищував мінімальні вимоги НБУ (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка економічних нормативів банківського капіталу в Україні за 2013–2019 рр.

Показники	Роки							Зміна, +/-
	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20	
Регулятивний капітал (РК), млрд грн	205,0	189,0	129,8	109,7	115,8	126,1	150,3	-54,7
Норматив адекватності РК, (не менше 10 %)	18,3	15,6	12,3	12,7	16,1	16,2	19,7	1,4
Норматив достатності основного капіталу, (не менше 7 %)	13,8	x	x	x	x	x	13,5	-0,3

Джерело: складено за даними національного банку України.

Значення показника адекватності капіталу банківської системи України на початок 2014 р. було майже вдвічі більшим від нормативного (18,1 %), що свідчить про належний рівень капіталізації банківської системи, а з іншого боку, це було наслідком зменшення активних ризикових операцій, що проводили банки України. У 2014–2016 рр. спостерігаємо зменшення показника до 12,7 % (за останніх 16 років це найнижче значення Н2). Проведення Національним банком щорічних стрес-тестувань українських банків дало змогу докапіталізувати банківську систему України знизити кредитні ризики та вивести показник адекватності капіталу на рівень 19,7 %.

З 01 січня 2019 року НБУ відновив обов'язковість нормативу достатності основного капіталу (Н3), який розраховується як співвідношення основного капіталу до суми активів і позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Станом на 01.01.2020 р. даний показник майже вдвічі більшим від нормативного (13,5 %). Зважаючи на це, маємо підстави зробити висновок, що банківські установи та банківська система України в цілому спроможна своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми

зобов'язаннями, які впливають із торговельних, кредитних або інших операцій банків.

Наразі українські банки не схильні до активних ризикових вкладень коштів, тому спостерігається концентрація значних обсягів фінансових ресурсів усередині банківської системи. З одного боку, банки дотримуються обов'язкових економічних нормативів, з іншого, існує проблема перенасичення банківської сфери непрацюючим капіталом. Доцільно розглянути показники нормативів регулятивного капіталу у розрізі окремих банківських установ (табл. 4).

На нашу думку, питання регулювання рівня достатності власного капіталу банку є дуже складним і неоднозначним. Наприклад, низькі значення нормативу у банків Конкорд, Січ, Мегабанк, Альянс та Ощадбанк можуть створити небезпеку збільшення ризиків і негативно вплинути на фінансову стійкість банку, а високі значення показника достатності регулятивного капіталу (СЕБ Корпоративний Банк, Український банк реконструкції та розвитку, Фамільний, Розрахунковий Центр, Авангард Банк) свідчать про те, що банки недостатньо ефективно залучають та розміщують тимчасово вільні ресурси на ринку.

Таблиця 4. Економічні нормативи регулятивного капіталу по окремим банкам України станом на 01.01.2020 р.

	Банк	Н1, млн грн	Н2, %	Н3, %
ТОП 5 банків з найвищими показниками достатності регулятивного капіталу				
1	БАНК ФАМІЛЬНИЙ	213,99	428,49	299,39
2	СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК	603,74	398,34	204,95
3	Український банк реконструкції та розвитку	212,44	327,04	290,13
4	РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР	261,41	297,10	273,79
5	БАНК АВАНГАРД	346,90	243,70	217,13
ТОП 5 банків з найнижчими показниками достатності регулятивного капіталу				
1	ОЩАДБАНК	12 355,51	13,13	9,66
2	АКБ "КОНКОРД"	250,71	12,48	9,78
3	БАНК СІЧ	225,39	11,60	10,31
4	МЕГАБАНК	984,43	11,28	7,81
5	БАНК АЛЬЯНС	437,70	11,04	9,85

Джерело: складено за даними національного банку України.

Враховуючи значні зміни у банківській системі України, що відбулися в наслідок зовнішніх та внутрішніх фінансових криз, вважаємо за необхідне виконати порівняльний аналіз капіталізації банківських систем України та країн світу. Коефіцієнт банківського капіталу та активів є найкращим структурним показником для порівняльного аналізу. Даний коефіцієнт показує загальний рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу.

Частка капіталу в активах є найвищою на

Мальдівах (25,1 %), а найнижчою в Бангладеш та Марокко (4,6 %), що зумовлено високими ризиками ведення банківської діяльності в даних країнах. Показник України є наближеним за значенням до показників США, Польщі, Литви та Латвії. Серед країн Єврозони цей показник знаходиться в межах 6,2–12,1 % (рис. 4). Тому можемо стверджувати, що принципи формування капіталу банків України є тотожними європейським країнам та відповідають загальним тенденціям Європейського Союзу.

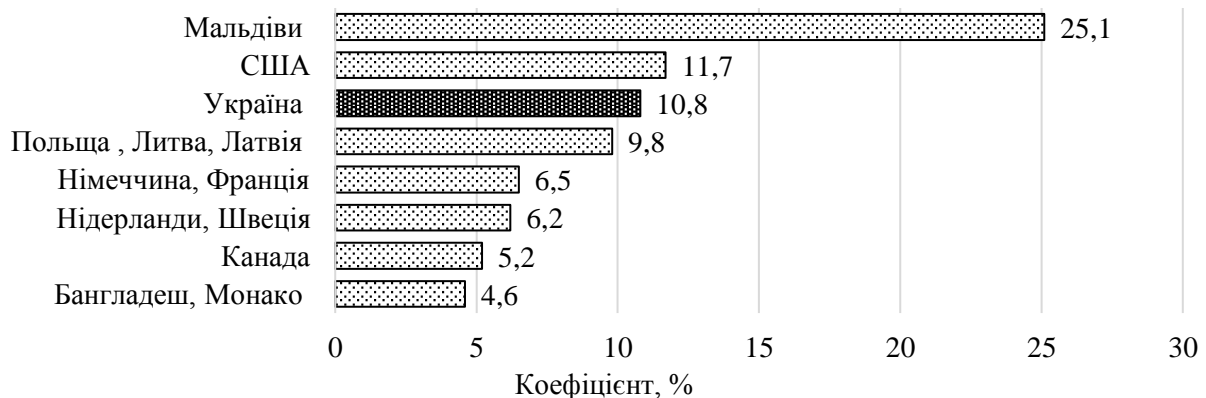

Рис. 4. Коефіцієнт банківського капіталу та активів країн світу, 2018 р.

Джерело: складено за даними (The World Bank, 2020).

Оцінювати банківську систему загалом і вживати заходи для її реформування потрібно в тісному зв'язку зі становищем і зміною усієї економіки держави, особливо реального сектору. Тому одним із поставлених завдань у рамках цього дослідження є оцінювання впливу

банківського капіталу на фінансово-економічний розвиток країни. Зважаючи на те, що фінансові міжнародні наглядові органи використовують для оцінки адекватності капіталів співвідношення регулятивного капіталу до активів, зважених на ризик, у нашому

дослідженні ми використали подібний індикатор, а саме частка капіталу в активах банку. Для оцінювання впливу капіталу банків на фінансово-економічний розвиток країни нами було відібрано низку показників, які характеризують фінансово-економічний розвиток країни, які розраховуються міжнародними фінансово-кредитними установами. Зокрема: рівень інфляції; офіційний обмінний курс; загальні золотовалютні резерви; показник внутрішнього кредиту приватному сектору (% до ВВП) та річний приріст ВВП. Показники розвитку фінансового сектору країн у період 2013–2019 рр. були отримані з сайтів Світового банку. Для економіко-математичного оцінювання впливу було використано

кореляційно-регресійний аналіз на базі статистичної інформації по 10 країнам світу. Ці країни було обрано, передусім, виходячи із європейського вектору розвитку України та прагнення подальшої тісної інтеграції, а США, Канада і Великобританія як представників високорозвинених країн світу.

Результати визначення кореляційного зв'язку наведені у таблиці 3. Використовуючи «шкалу Чеддока», нами оцінено якісну характеристику зв'язку. Одночасно потрібно зауважити, що дана модель є спрощеною в деталізації та не враховує інших факторів фінансово-економічного розвитку, тому її використано лише для часткового прогнозування тенденцій впливу.

Таблиця 5. Результати парного кореляційного аналізу між капіталізацією банку та показниками фінансового розвитку країн світу

Країна	Вплив частка капіталу у активах банку на				
	інфляцію	курс валюти	загальні резерви	частку кредитів у ВВП	приріст ВВП
Україна	0,85	0,36	0,31	0,31	0,47
Болгарія	0,36	0,35	0,43	0,57	0,63
Хорватія	0,11	0,40	0,20	0,20	0,20
Чехія	0,90	0,39	0,93	0,73	0,80
Нідерланди	0,89	0,57	0,64	0,78	0,89
Франція	0,58	0,40	0,78	0,89	0,89
Румунія	0,17	0,70	0,07	0,77	0,41
Великобританія	0,31	0,59	0,34	0,72	0,44
США	0,12	х	0,006	0,01	0,52
Канада	0,42	0,89	0,94	відсутні дані	0,52

Джерело: розраховано авторами на основі даних (*The World Bank*, 2020).

Високий обернений вплив показника капіталу в активах банку на інфляцію спостерігається в Україні та Чехії, а в Нідерландах та Франції, відповідно – дуже високий та значний прямий вплив.

Високий прямий вплив показника капіталу в активах банку на валютний курс зафіксовано в Румунії та Канаді, а значний в Нідерландах та Великобританії. Сильний або значний обернений вплив між цими показниками в жодній з країн не зафіксовано. В Україні зв'язок є оберненим і помірним. Тож, із зростанням частки капіталу в активах банків зростає і валютний курс у країні.

Дуже панівна обернена залежність між часткою капіталу в активах банків й загальними золотовалютними резервами країни спостерігається в Чехії, Франції, а в Канаді навпаки – дуже висока пряма залежність. В

Україні зв'язок є обернено помірним. Високий вплив показника капіталу в активах банку на частку кредитів у ВВП має в Чехії, Нідерландах, Франції, Румунії, Великобританії. В Україні цей зв'язок є помірним. Великий вплив показника капіталу в активах банку на щорічний приріст ВВП зафіксовано в Чехії, Нідерландах, Франції, США, Канаді. Для України цей вплив є помірним. Оцінюючи вплив частки капіталу в активах банків на показники фінансово-економічного розвитку 10 країн, було доведено, що досліджувані тенденції в Україні є подібними до таких країн як Болгарія, Хорватія, Великобританія.

Висновки

Виконане дослідження показало достатній рівень банківської капіталізації банків в цілому по країні, проте обсяг капіталу окремих банків є

недостатнім для ефективного функціонування банківської системи України в співпраці з міжнародними фінансовими установами. Протягом усього аналізованого періоду фактичні значення економічних показників коливались у межах відповідних норм. Проте не у всіх випадках це означає позитивний результат. Розбіжності у кілька разів, як і наближення значень до норми, є однаково критичними для банків. Надмірна міцність банківської системи не завжди є показником фінансової стійкості або ж правильної стратегії. Ризики криються не лише в активних діях банків, а й у певній їх бездіяльності. Оцінювання впливу частки капіталу на показники фінансово-економічного розвитку 10 країн, дало змогу виявити, що даний показник є впливовим для економік країн, як-от Чехія, Нідерланди, Франція, Канада. В реаліях української економіки капітал є впливовим лише на рівень інфляції в країні.

References

- Bialas, M. & Solek, A. (2010). Evolution of Capital Adequacy Ratio. *Economics & Sociology*, 3 (2), 48–57.
- Dieieva, N. E. (2015). Ryzky investytsiinoho portfelia bankivskykh ustanov Ukrainy [Risks of investment portfolio of bank institutions of Ukraine]. *Tekhnolohichniy audyt ta rezervy vyrobnytstva*, 1 (6), 14–17 [in Ukrainian].
- Hudzevych, Ya. V. (2016). Kapitalizatsiia bankivskoi systemy Ukrainy na suchasnomu etapi [Capitalization of the banking system of Ukraine at the present stage]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, 1 (2), 25–29 [in Ukrainian].
- Kremen, V. M. (2018). Otsiniuvannya vplyvu adekvatnosti kapitalu finansovykh poserednykiv na finansovyi ta ekonomichniy rozvytok krain [Assessment of the impact of capital adequacy of financial intermediaries on the countries' financial and economic development]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, 3, 66–78 [in Ukrainian].
- Maisel, S. J. & Jacobson, R. (1978). Interest Rate Changes and Commercial Bank Revenues and Costs. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Nov., 687–700.
- Mishchenko, V. (2013). Kapitalizatsiia bankivskoi systemy Ukrainy: sohodennia ta perspektyvy [Capitalization of the banking system of Ukraine: present and prospects]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, 7, 11–17 [in Ukrainian].
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2001). Instruksiia pro poriadok rehuliuвання diialnosti bankiv v Ukraini [Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> [in Ukrainian].
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2020). Statystyka Natsionalnoho banku [Statistics of the National Bank]. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic> [in Ukrainian].
- Naumenkova, S. V. (2015). Bazel I, II, III: rozvytok pidkhodiv dlia zmitsnennia rehuliatornoj osnovy [Basel I, II, III: development of approaches to strengthen the regulatory framework]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni T. Shevchenka. Ekonomika*, 12 (177), 39–48 [in Ukrainian].
- Pasichnyk, I. V. (2018). Dostatnist kapitalu yak chynnyk stabilnosti bankivskoho sektoru dlia zabezpechennia stratehichnoho rozvytku bankivskoi systemy [Accessibility of capital as factor of stability of the banking sector for providing strategic development of banking system]. *Ekonomika i susypilstvo*, 19, 1123–1128 [in Ukrainian].
- Petyk, L. O. (2019). Osoblyvosti formuvannia bankivskoho kapitalu v Ukraini [Peculiarities of formation of banking capital in Ukraine]. *Young Scientist*, 11 (75), 583–586 [in Ukrainian].
- Pro osoblyvosti prodazhu paketiv aktsii, shcho nalezhat derzhavi u statutnomu kapitali bankiv, u kapitalizatsii yakykh vziala uchast derzhava [On the peculiarities of the sale of blocks of shares owned by the state in the authorized capital of banks in the capitalization of which the state participated]. № 4524-VI. (2012) [in Ukrainian].
- Sova, O. (2019). Rol dostatnosti kapitalu bankiv u zmitsnenni bankivskoho nahliadu [A role of capital adequacy of banks in strengthening banking supervision]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK». Ser. Ekonomika*, 3 (55), 48–55 [in Ukrainian].
- The World Bank. (2020). Indicator. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator>.
- Vartsaba, V. I. (2018). Problemy zabezpechennia finansovoi stiikosti bankivskoi systemy Ukrainy [Problems of ensuring the financial stability of the banking system of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. Ekonomika*, 1, 311–316 [in Ukrainian].